

Privatna knjižnica Julija Kempfa u Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega

Bošnjak, Mirta

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:091923>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-05**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij informatologije

Mirta Bošnjak

Privatna knjižnica Julija Kempfa u Gradskoj knjižnici i čitaonici

Požega

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2023.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij informatologije

Mirta Bošnjak

**Privatna knjižnica Julija Kempfa u Gradskoj knjižnici i čitaonici
Požega**

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti,
knjižničarstvo

Mentor: doc. dr. sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku ____12.9.2023.____

Mirta Bošijak, 0122236931

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Privatna knjižnica Julija Kempfa, koja je sastavljena od tisuća knjiga različitih žanrova i jezika, svjedoči o njegovoj strasti prema učenju i intelektualnom istraživanju. Ondje su se mogli naći klasični klasici, suvremeni bestseleri i rijetka izdanja, što je privuklo mnoge istomišljenike i znatiželjnike. Ostavština Julija Kempfa u gradu Požegi je duboka i raznolika. Njegov doprinos kulturnom i književnom životu grada ne može se precijeniti. Organizirao je književne susrete, tribine i radionice koje su inspirirale mnoge mlade autore i čitatelje. Njegova strastvena predanost književnosti prenosila se na druge te je utemeljio kulturne institucije koje i danas obogaćuju lokalnu kulturnu scenu. Kempfova ostavština prisutna je ne samo kroz književnost, već i kroz njegovo humanitarno djelovanje i angažman u društvenim pitanjima. Njegova posvećenost jednakosti, pravdi i obrazovanju ostavlja dubok trag u pamćenju građana Požege. U zaključku, završni rad istražuje život i rad Julija Kempfa, istražujući njegovu privatnu knjižnicu kao simbol njegove intelektualne znatiželje te njegovu širu ostavštinu koja je obogatila kulturni identitet grada Požege. Kempfova strast prema književnosti i angažman u društvu ostaju inspiracija za buduće generacije književnika, intelektualaca i aktivista.

Ključne riječi: Julije Kempf, Životno djelo, Privatna knjižnica, Ostavština, Grad Požega, Književnik, obrazovanje

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Organizacija i standardi očuvanja legata u knjižnicama	2
3. Gradska knjižnica Požega	4
3.1. Julije Kempf	5
4. Privatna knjižnica Julija Kempfa.....	7
5. Budućnost Legata u knjižnicama.....	10
6. Intervju s djelatnicom Gradske knjižnice Požega.....	12
Zaključak	15
Popis literature.....	16
Prilozi	17

1. Uvod

Svrha i cilj ovog rada je temeljito istražiti i pružiti dublje razumijevanje djelatnosti legata i privatnih knjižnica, istražujući njihov sadržaj, način funkcioniranja te okolnosti koje dovode do njihova osnivanja. U fokusu ovog istraživanja je posebno istaknuta privatna knjižnica Julija Kempfa, čiji je cilj detaljnije predstaviti njezinu vrijednost, utjecaj i ulogu u širem kulturnom i književnom kontekstu. Privatne knjižnice i legati predstavljaju bogatstvo intelektualnog nasljeđa pojedinca ili obitelji, često sastavljeno od rijetkih knjiga, zbirki i arhivskih materijala. Ovaj rad istražuje njihovu važnost kao kulturnih resursa te analizira različite motive i uvjete pod kojima se takve institucije osnivaju. Kroz analizu životnog djela Julija Kempfa, značajnog književnika, kritičara i intelektualca, istražuju se njegova strast prema književnosti, obrazovanju i angažmanu u društvu. Njegova privatna knjižnica postaje ključan prozor u njegovu intelektualnu znatiželju i širu kulturnu povezanost. Ova studija također rasvjetljava kako je Kempfova knjižnica postala središnje mjesto za kulturne susrete, rasprave i inspiraciju te kako je njegova ostavština obogatila grad Požegu i šire književno zajedništvo. Kroz detaljno istraživanje i analizu privatne knjižnice Julija Kempfa, ovaj rad će osvijetliti značaj i utjecaj pojedinca na kulturnu baštinu te doprinijeti širem razumijevanju važnosti očuvanja i promocije privatnih knjižničnih zbirki u svrhu obogaćivanja kulturnog identiteta zajednice.

2. Organizacija i standardi očuvanja legata u knjižnicama

Očuvanje naslijeđa predstavlja složenu i višeslojnu problematiku koja izaziva prepreke za mnoge institucije koje se bave informacijama i baštinom. Pristup rješavanju ovog problema zahtijeva interdisciplinarni pristup, koji nužno uključuje teorijska razmatranja kao temelj za učinkovitu implementaciju praktičnih rješenja. Prije nego što se krenemo baviti konkretnim aktivnostima koje informacijske institucije provode kako bi sačuvale naslijeđe, bitno je razmotriti različite aspekte kao što su terminološki, organizacijski, infrastrukturni, operativni, pravni, financijski, povijesni i kulturološki. Oslovljavamo sveobuhvatnu definiciju kulturne baštine koja se može pronaći na internetskim stranicama Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, gdje se ističe da kulturna baština, kako materijalna tako i nematerijalna, predstavlja bogatstvo čovječanstva u njegovoj raznolikosti i posebnosti. Zaštita kulturne baštine igra ključnu ulogu u prepoznavanju, definiranju i promicanju kulturnog identiteta. Ova definicija stavlja naglasak na važnost očuvanja kulturnog identiteta kao osnove za kolektivno prepoznavanje, ali i ističe kako kulturne promjene i povijesni kontekst igraju ključnu ulogu u oblikovanju društvenog identiteta.

Kao što je već napomenuto, legati se mogu sagledati kao sastavni dio prijenosne kulturne baštine, često predstavljajući skupine baštinskih kolekcija koje su posebno vrijedne u kulturno-povijesnom smislu. Ovi legati su sačuvani u raznim institucijama posvećenim baštini, i do sada nije bilo sustavno istraživanja o tome kako očuvati ove dragocjenosti u Republici Hrvatskoj. Informacije o samim legatima u knjižnicama obično se pronalaze putem internetskih stranica tih knjižnica. Ove stranice pružaju sažet pregled zbirke, njen sadržaj, porijeklo te organizaciju u samim knjižnicama. Također, informacije o legatima mogu se naći u stručnim radovima i monografijama koje se fokusiraju na specijalne kolekcije i donacije, kao i u katalozima izložbi. Analizom saznanja o legatima u knjižnicama, uočavamo raznolike terminološke aspekte kako na jezičnoj tako i na hijerarhijskoj razini. Prevođenje engleskih termina na hrvatski jezik donosi različite mogućnosti i rješenja.¹

¹ Špoljarić Kizivat1, M., i Hasenay, D. (2022). 'Osnovne teorijsko-metodološke pretpostavke očuvanja legata u knjižnicama', *Libellarium*, 13(2), str. 29-52. <https://doi.org/10.15291/libellarium.3640> URL: <https://hrcak.srce.hr/file/433145> (2023-20-07)

S aspekta terminologije, važno je primijetiti da stroge podjele između arhivske, muzejske i knjižnične građe postepeno blijede, a zajedničko im je da građa koja proizlazi iz aktivnosti pojedinca dobiva poseban status kao samostalna cjelina. U suvremenom kontekstu, razvija se sveobuhvatan interdisciplinarni pristup proučavanju ostavština u institucijama koje se bave baštinom. Prepoznaju se zajednički problemi s kojima se ove institucije suočavaju, a traže se rješenja koja ujedinjuju terminološki aspekt. U cilju očuvanja i pristupanja baštini, organiziraju se raznoliki skupovi, kako domaći tako i međunarodni, na kojima stručnjaci za baštinu i istraživači razmjenjuju svoja iskustva. Uvođenje arhivske, muzejske i knjižnične građe, odnosno kulturnog naslijeđa, u povijesno-kulturni, lingvistički i filozofski kontekst naglašava potrebu za interdisciplinarnim razmatranjem kulturne baštine. Kroz ovaj pristup, otvara se mogućnost otkrivanja novih perspektiva i dubljeg razumijevanja suštine i značaja kulturne baštine.² Knjižnice imaju različite mogućnosti prikupljanja resursa, uključujući prikupljanje darova u različitim oblicima: darovi u obliku materijalnih dobara, financijski darovi te darovi u obliku osobnog doprinosa kroz volonterski rad. Darovi u obliku materijalnih dobara tradicionalno uključuju doprinos povećanju knjižničnog fonda, što može obuhvaćati knjige, časopise, audiovizualne medije, umjetničke slike, i fotografije. Osim toga, takvi darovi mogu se odnositi i na druge vrste imovine poput zemljišta, zgrada, opreme, vozila, inventara, prava i slično.³

² Vuković, Marinko. Pogled na međuodnos baštine, kulture i identiteta. // Arhivski vjesnik 54(2011), str. 110. (2023-08-16)

³ Balog, Antal. Poslovanje knjižnica u zadaći prikupljanja sredstava. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4(2010), str. 48.(2023-08-16)

3. Gradska knjižnica Požega

Gradska knjižnica Požega predstavlja ne samo knjižničnu instituciju, već i središnje uporište znanja i kulture za Požeško-slavonsku županiju. Njezina misija je duboko ukorijenjena u poticanju čitanja, učenju i razvoju osobnih kulturnih, duhovnih te demokratskih potencijala svih svojih građana. Bez obzira na dob, spol, društveni status, nacionalnost, vjeru ili rasu, Gradska knjižnica Požega nudi ruku suradnje i mogućnost pristupa znanju i informacijama. Njezina važna uloga proteže se i na podršku marginaliziranim skupinama, pružajući im priliku za aktivno sudjelovanje u društvu. Osim toga, knjižnica aktivno promiče hrvatsku književnost i kulturnu baštinu, čuvajući tako bogatstvo naslijeđa i identiteta zajednice. Kroz svoje programe i aktivnosti, Gradska knjižnica Požega podržava vrijednosti multikulturalnog društva, te stvara mostove razumijevanja među različitim kulturama i zajednicama. Njena povijest seže unatrag čak 175 godina, oblikujući tijekom vremena svoju ulogu i identitet. Od osnivanja 1845. godine kao "Lectoria societas," knjižnica je postala katalizatorom kulturnih i humanitarnih događanja u Požegi. Kroz godine je mijenjala svoje nazive i lokacije, ali je uvijek ostala pouzdan izvor znanja i kulture za svoje građane. Danas se Gradska knjižnica Požega nalazi na istoj adresi kao i prva požeška štedionica, kontinuirano pružajući podršku obrazovanju, kulturi i zajednici.

3.1. Julije Kempf

Julije Kempf, rođen u Požegi 25. siječnja 1864. i preminuo 8. lipnja 1934. u istom gradu, bio je hrvatski učitelj, pedagoški pisac i povjesničar. Diplomirao je učiteljsku školu u Zagrebu. Od 1884. godine bio je učitelj u Novom Vinodolu i Zagrebu, a kasnije je postao ravnatelj i školski nadzornik u Požegi. U Požegi je osnovao Gradski kulturno-historijski muzej 1925. godine i služio kao njegov prvi upravitelj.

Kempf se posvetio proučavanju povijesti Slavonije, osobito požeškog područja. Njegovo istraživanje rezultiralo je brojnim radovima iz kulturne povijesti. Među njegovim značajnim djelima su "Dnevnik Ane Jelisave Janković" objavljen 1933. godine, te zemljopisne crtice i putopisi hrvatskih istraživača namijenjeni mladeži. Također je dobio čast postati počasnim građaninom Požege. Neka od njegovih glavnih djela uključuju "Listovi iz Afrike" (1891), "Novi listovi iz Afrike" (1894), "Od Save do Adrije Bosnom i Hercegovinom" (1898), "Uz obalu Adrije: po Hrvatskom Primorju" (1902), "Požega: zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slobodnog i kraljevskog grada Požege i požeške županije" (1910), "Mladom đaćetu 1000 riječi iz hrvatske povijesti" (1910), "Oko Psunja" (1924), "Iz prošlosti Požege i požeške županije" (1926), te "Moja požeška sjećanja" (objavljena posmrtno 1996. godine).⁴

U svojem kreativnom angažmanu, Kempf je posebno istaknut kao autor stručnih tekstova iz područja pedagogije, kao i zemljopisno-povijesnih članaka i knjiga namijenjenih mladima. Međutim, jedan poseban, možda nepravedno zapostavljen segment Kempfova stvaralaštva, upravo su putopisna djela koja je pisao za mladež. Ova djela imaju za cilj poticati i razvijati ljubav prema hrvatskom jeziku i domovini. Njegova inspiracija za takvo pisanje dolazi iz duboke privrženosti Požegi i domovini, te svijesti o obvezi prema izvrsnom izvođenju učiteljskog zvanja. U tim djelima su u potpunosti istaknute sve vrijednosti koje su Kempfa krasile kao učitelja. U svojim autobiografskim zapisima, s iznimnim poštovanjem piše o Skenderu Fabkoviću, profesoru hrvatskog jezika i književnosti, koji je predstavljao odanog sljedbenika starčevićevskih ideja. Profesor Fabković je svoje studente usmjeravao prema ljubavi prema maternjem jeziku, te ih poticao da istražuju i pišu o ljepotama svog zavičaja. Na jednoj prigodi, dok je Kempf završavao drugu godinu studija, profesor Fabković je svojim studentima sugerirao da provedu vrijeme istražujući svoj rodni kraj, uz zahtjev da svoje doživljaje zabilježe na papiru koristeći precizno hrvatski jezik.

⁴ Kempf, Julije. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31182> (2023-23-07)

Kempf je ozbiljno prihvatio dodijeljeni zadatak i zajedno sa svojim kolegom Ćirilom Sunićem krenuo na duže putovanje tijekom cijelih ljetnih praznika. Za ovo istraživanje su čak dobili financijsku podršku od đakovačkog biskupa J. J. Strossmayera i valpovačkog plemića Gustava Baruna Prandaua.⁵ Nekoliko desetaka godina kasnije, domaći uradak koji je obilovao detaljnim opisima putovanja postao je publikacija koja je objavljena i distribuirana u nakladi "Ibidem". Rad se nalazi u Zborniku radova Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, broj 6 iz 2017., na stranicama 139 - 149. Djelo autora D. Klarića pod naslovom "Učitelj i putovanje: odgojno-obrazovni kontekst putopisnih djela Julija Kempfa", iznosi analizu sadržaja putopisnih djela Julija Kempfa s naglaskom na njihov kontekst odgoja i obrazovanja.⁶ Posebno značajno za Kempfa bilo je putovanje koje je tada poduzeo, jer je putopis koji je tada napisao predstavljao njegovo prvo značajno putopisno djelo i istodobno označio početak njegove plodne istraživačke karijere. Ovo putovanje posebno je istaknuto kao ključan trenutak u njegovom životu.

⁵ Kempf, Julije. Moja požeška sjećanja. Požega: Matica hrvatska, Ogranak Požega, 1996. Str. 62. (2023-27-07)

⁶ Klarić, D. (2017). 'Učitelj i putovanje: odgojno-obrazovni kontekst putopisnih djela Julija Kempfa', Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, (6.), str. 139-149. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/284739> (2023-27-07)

Slika 1.1. Kempf, Julije

4. Privatna knjižnica Julija Kempfa

Godine 1882., mladi Kempf je uspješno završio Učiteljsku školu. Kao priznanje za tu postignutu uspješnost, nagrađen je od strane Kraljevske zemaljske vlade. Nagrada je obuhvatila dvadesetak izabranih djela iz hrvatske i svjetske književnosti, kao i povijesti pedagogije. Osim toga, predloženo je da ova nagrada služi kao doprinos njegovoj osobnoj stručnoj knjižnici.⁸ To su osnove na kojima je nastala privatna knjižnica Julija Kempfa, koja i danas ostaje najbogatija privatna knjižnica na području Požeško-slavonske županije. Kempf je pažljivo pratio napredak u znanosti o odgoju i obrazovanju, crpeći inspiraciju iz europske pedagogije. O tome svjedoče naslovi knjiga koje su činile njegovu zbirku. Većinom su to klasična i originalna izdanja kako hrvatske tako i svjetske književnosti, no veći dio kolekcije posvećen je pedagogiji. Sam Kempf je u svojim stručnim radovima često naglašavao da učitelj ne može napredovati bez temeljitog proučavanja stručne literature, kako domaćih tako i svjetskih pedagoga. Nadalje, isticao je

⁷ Slika 1.1. Kempf, Julije. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krlež, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31182>. (2023-27-07)

⁸ Kempf, Julije. Moja požeška sjećanja. Požega: Matica hrvatska, Ogranak Požega, 1996. Str. 82. (2023-27-07)

važnost da pučki učitelji, s ciljem daljnjeg obrazovanja, proučavaju ne samo dobre pedagoške spise, već i općenito obrazovne tekstove koji se tiču šireg kulturnog spektra.⁹ Kempf je duboko cijenio visokokvalitetne knjige. Za njega knjige nisu bile tek ukras ili simbol prestiža, već su bile suputnici na putu stručnog napredovanja. Smatrao je da bi knjige trebale biti ne samo pratnja pojedincima, već i obrazovnim zajednicama. Prema njegovom uvjerenju, društva bi trebala imati javne knjižnice kako bi i oni pojedinci koji si ne mogu priuštiti kupovinu potrebne stručne literature imali priliku za dodatno usavršavanje.¹⁰

Upravo zbog toga je posebno poticao inicijativu za osnivanje Učiteljskog društva u Požegi, kao i osnivanje društvene knjižnice, što je na kraju i ostvareno. Kao što je već prethodno spomenuto, počeci privatne knjižnice Julija Kempfa vezani su uz završetak Učiteljske škole. Tada je Kempf dobio poklon od svojih profesora - dvadesetak knjiga. Današnje mjesto gdje se njegova zbirka nalazi je Gradska knjižnica i čitaonica Požega, gdje je dio Zavičajne zbirke Possegana. Ova zbirka je tu na temelju darovnice.¹¹ Davorin i Božidar Kempf su donirali Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega zbirku od 1.500 knjižnih svezaka, uključujući i katalog knjižnice. Veći dio ovog knjižnog materijala je katalogiziran i smješten u originalni ormar koji je nekada služio kao mjesto za knjige u Kempfovoj radnoj sobi u obiteljskoj kući. U mnogim knjigama iz Kempfove zbirke nalazi se *ex libris* na naslovnici koji glasi: "Jul. Kempf, učitelj pripravnik, 1882." Ovaj *ex libris* nam jasno svjedoči da je Kempf već kao mladi učitelj pripravnik u Novom Vinodolskom pažljivo skupljao stručnu literaturu. Do današnjih dana je sačuvan i dio Kataloga privatne knjižnice Julija Kempfa, gdje su pedantno i uredno zabilježeni podaci o knjigama. Trenutno stanje sadržaja privatne knjižnice Julija Kempfa izaziva oduševljenje i divljenje svih koji imaju priliku zaviriti u njezine police. Sastavljena od raznovrsne zbirke knjiga, časopisa, arhivskih dokumenata i rijetkih izdanja, ova knjižnica predstavlja pravo blago intelektualnog nasljeđa. Sadržaj knjižnice odražava Kempfov širok spektar interesa i duboku povezanost s književnošću, filozofijom, poviješću, umjetnošću i društvenim pitanjima. Klasična književna djela susreću se s suvremenim bestselerima, stvarajući živopisan dijalog između prošlih i sadašnjih intelektualnih tokova. Posebno impresivne su rijetke knjige i izdanja koja svjedoče o Kempfovoj predanosti pronalaženju zaboravljenih autora i nepoznatih literarnih dragulja. U knjižnici se također mogu pronaći mnoge bilješke, marginale i podcrtane rečenice, svjedočeći o dubokoj analitičnosti i

⁹ Kempf, Julije. Daljnja obrazovanost pučkih učitelja. // Napredak: časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 32, 31(1891), str. 485

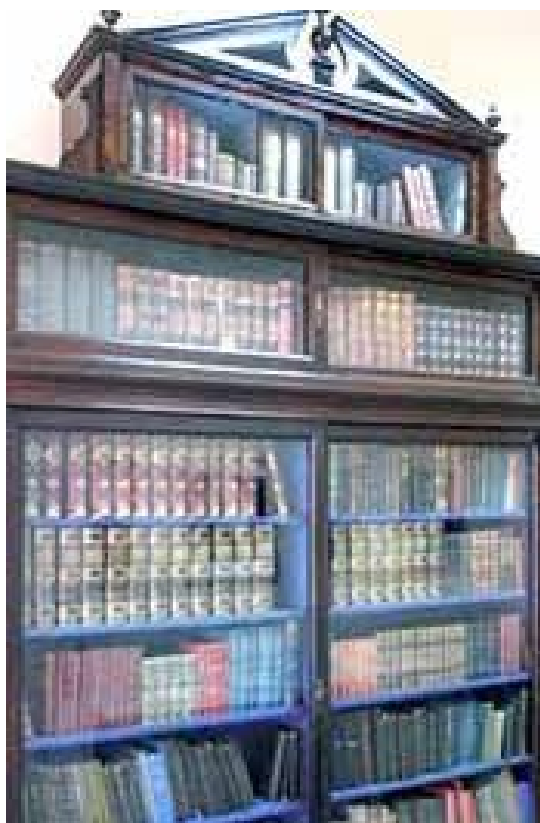
¹⁰ Ibidem.

¹¹ Kučan, Dijana. Knjižnica Julija Kempfa kao dio zavičajne zbirke Posseganna Gradske knjižnice i čitaonice Požega. // Knjižničarstvo 11-12, 1-2(2007-2008), str. 147.

promišljenosti kojom je Kempf pristupao svakom djelu koje je pročitao. Ova osobna interpretacija i dijalog s tekstem dodatno obogaćuje vrijednost knjižnice. Osim fizičkih knjiga, knjižnica također sadrži audiovizualne materijale, zapise njegovih govora, intervjuja i diskusija. Ovi materijali omogućuju dublje razumijevanje Kempfove intelektualne evolucije i stajališta. Unatoč modernim tehnologijama, privatna knjižnica Julija Kempfa ostaje iznimno relevantno i inspirativno mjesto koje potiče istraživanje, kreativnost i kritičko razmišljanje. Njezin sadržaj ne samo da svjedoči o Kempfovim interesima i strastima, već i otvara vrata novim generacijama da nastave njegovu tradiciju intelektualne dubine i kulturne raznolikosti.

Kempf je sakupio otprilike 1600 knjiga i časopisa iz različitih oblasti. Među pedagoškim knjigama, treba istaći Veliku didaktiku Pedagogije autora Jana Amosa Komenskog iz 1900. godine, kao i radove (18-- i (1876.) Stjepana Basaričeka, koji se smatraju osnovama hrvatske školske pedagogije. Među značajnim istorijskim delima, u njegovoj kolekciji su Allgemeine Weltgeschichte iz 1884. godine, koje je obuhvatalo 13 tomova svetske istorije, Slawische Alterthemer autora P. J. Schafarika iz 1843. godine i Luke Narodne slavonske običaje Ilića Oriovčanina iz 1846. godine. Takođe, njegova biblioteka sadrži enciklopediju životinjskog carstva iz 1884. godine u 10 tomova, kao i leksikon Brehms Thierleben Meyers Konversations-Lexikon iz 1885. godine u 19 tomova. Tu su i važna književna dela kao što su Miroslav Kraljević iz 1863. godine, Požeški djak Prve pjesme Franje Cirakija iz 1871. godine, kao i sabrana dela klasika svetske književnosti kao što su dela Turgenjeva, Čehova, Puškina, Sienkiewicza, Shakespearea, Goethea, Heinea i Schillera. Biblioteka takođe sadrži nekoliko rečnika i gramatika iz 18. i 19. veka, kao što su Neue Einleitung zur Slavonischen Sprache Marijana Lanosovića iz 1778. godine i Vjekoslava Babukića iz 1854. godine. Takođe, u njoj se nalazi i sva objavljena Ilirska slovnica autora Otona Kučere, kao i nekoliko molitvenika, misala i brevijara. Napose, treba naglasiti Officium Hebdomadae Sanctae Juxta Formam Missalis et Breviarii Romani iz 1769. godine, što je misal i brevijar napisan na latinskom jeziku i obogaćen stiliziranim biljnim inicijalima i ilustracijama koje prikazuju evanđeliste. Takođe, zapaženo je i manje brojno, ali vrlo vrijedno zbirku putopisa, pri čemu se ističe Reise nach Siberien, Kamtschatka und zur Untersuchung der Muendung des Kowima-Flusses (1803.) autora Josepha Billingsa.¹²

¹² Koja doobra knjiga: izložba o 170. godina Gradske knjižnice i čitaonice Požega: / [tekst kataloga izložbe Dijana Klarić]; [autori izložbe Dijana Klarić i Ljiljana Marić]. Požega: Gradski muzej, 2015. Str. 4.-5. (2023-29-07)

Slika 1.2. Privatna knjižnica Julija Kempfa
(Gradska knjižnica i čitaonica Požega)¹³

5. Budućnost Legata u knjižnicama

Budućnost legata u knjižnicama obećava nastavak dubokog utjecaja na kulturnu baštinu i intelektualni razvoj. Kroz povijest, legati su igrali ključnu ulogu u oblikovanju sadašnjosti knjižničnih institucija te će vjerojatno i dalje imati snažan utjecaj na njihovu budućnost. Legati su s vremenom postali neizostavni dijelovi mnogih knjižnica i kulturnih institucija. Oni su donacije knjiga, rukopisa, umjetničkih djela i drugih materijala koje pojedinci ili obitelji ostavljaju kao svoj doprinos kulturnom nasljeđu. Kroz takve legate, knjižnice postaju čuvari vrijednih i rijetkih materijala, često omogućujući pristup zbirka koje inače ne bi bilo moguće susresti. Legati su utjecali na sadašnjost knjižničnih institucija pružajući im specifične karakteristike i identitete. Oni često reflektiraju interese, vrijednosti i intelektualni profil njihovih osnivača. Neka knjižnična postrojenja postala su poznata po određenim legatima, privlačeći znanstvenike, istraživače i entuzijaste iz cijelog svijeta. U budućnosti, legati će nastaviti obogaćivati knjižnične zbirke novim vrijednim materijalima. Tehnološki napredak

¹³ Koja doobra knjiga: izložba o 170. godina Gradske knjižnice i čitaonice Požega: / [tekst kataloga izložbe Dijana Klarić]; [autori izložbe Dijana Klarić i Ljiljana Marić]. Požega: Gradski muzej, 2015. Str. 4.-5. (2023-29-07)

omogućit će veću dostupnost i digitalizaciju legata, omogućujući istraživačima i korisnicima da pristupe tim vrijednim resursima bez obzira na fizičku lokaciju. Također, legati će nastaviti inspirirati nove generacije stvaralaca, istraživača i knjižničara, potičući inovacije i raznolikost u knjižničnom okruženju. U konačnici, legati predstavljaju most između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti knjižnica. Njihova uloga u očuvanju kulturne baštine i oblikovanju intelektualne budućnosti ostaje ključna i neprocjenjiva, dok istovremeno osiguravaju da vrijednosti i interesi osnivača žive i nadalje, kontinuirano nadahnjujući nove generacije. Istražujući bogato naslijeđe prošlosti, knjižnice često skrivaju nepregledne zbirke koje predstavljaju vrijedan, no nedovoljno istražen izvor informacija. Baštinske zbirke, uključujući zavičajne zbirke i legate kao neodvojivi dio tog neistraženog naslijeđa, mogu se promatrati i analizirati iz različitih perspektiva, uključujući antropološku, filantropsku, psihološku, pravnu, kulturološku, povijesnu i društvenu. Legati imaju mnoge dimenzije vrijednosti, a njihovi donatori često zauzimaju iznimno važno mjesto unutar lokalnih zajednica, regija ili država. U pravilu se legati smatraju ili se pretpostavlja da predstavljaju pokretnu kulturnu baštinu, no često se suočavaju s pravnom nesigurnošću u vezi s njihovim statusom. Većina legata nije evidentirana kao baština i često nisu podvrgnuti zakonskim ili institucionalnim postupcima zaštite. Stoga je ključno stvoriti preduvjete za formalno evidentiranje legata. Pristup baštinskom materijalu i ostavštinama prvenstveno se definira u pisanim smjernicama koje propisuju politiku prihvaćanja darova i izgradnje zbirki. Vlastita politika prihvaćanja darova trebala bi jasno definirati korake i kriterije za uključivanje legata u zbirke, istaknuti vlasništvo, podrijetlo, razloge darovanja i prikladnost ponuđenog materijala. Nakon stručnog odabira, važno je razmotriti moguću uporabu i potencijalne korisnike legata. Knjižnica samostalno odlučuje kako će istaknuti legate kao posebnu zbirku, uključujući načine obrade i smještaja građe, prilagodbe specifičnim potrebama i zahtjevima. Daljnji izazovi za istraživanje legata uključuju razvoj metodološkog okvira za procjenu stanja legata. Sustavna i sveobuhvatna procjena stanja legata predstavlja temelj za buduće korake učinkovite zaštite i očuvanja legata.¹⁴

¹⁴ Špoljarić Kizivat1, M. i Hasenay, D. (2022). Osnovne teorijsko-metodološke pretpostavke očuvanja legata u knjižnicama. *Libellarium*, 13 (2), 29-52. <https://doi.org/10.15291/libellarium.3640> (2023-30-07)

6. Intervju s djelatnicom Gradske knjižnice Požega

Intervju sa sugovornicom gospođom Dijanom Klarić koja je voditeljica znanstvenog i studijskog odjela. Cilj ovog intervjuja saznati je detalje i priču vezanu za kulturnu baštinu Julija Kempfa te njegov život i djelo. Njegov doprinos gradu Požegi i budućnost njegove privatne zbirke koja se čuva na znanstvenom i studijskom odjelu u gradskoj knjižnici.

1. Kako biste opisali ulogu legata i privatnih knjižnica u obogaćivanju kulturne baštine i identiteta knjižnica?

Znamenitost određenog zavičajnika ostvaruje se njegovim specifičnim doprinosom određenoj zajednici u određenom vremenu. Odavanje počasti tom doprinosu, proučavanje života i djela određenog zavičajnika kao i njegovo predstavljanje široj zajednici počesto djeluje poticajno na sadašnje generacije, ali i stvara osjećaj ponosa vlastitom kulturnom baštinom.

2. Možete li nam reći nešto više o povijesti osnivanja privatnih knjižnica u našem regiji? Privatna knjižnica Franje Cirakija smatra se pretečom narodne knjižnice u Požegi. Naime, Franjo Ciraki bio je velik bibliofil i njegova je privatna knjižnica imala velik broj knjiga koje su posuđivali Požežani. Julije Kempf, također znameniti Požežanin, već u studentskim danima počeo je stvarati vlastitu biblioteku koja je prvenstveno služila njemu za usavršavanje u području pedagogije. Obje privatne knjižnice nastale su u 19. st. Premda je požeška Čitaonica osnovana 1845., ona je ponajpače postojala kao mjesto okupljanja Požežana koji su nje govali preporodne ideje dok su privatne knjižnice znamenitih Požežana zapravo služile posuđivanju knjiga široj zajednici.

3. Kako je privatna knjižnica Julija Kempfa obogatila vašu knjižničnu instituciju? Unuci Julija Kempfa Gradskoj su knjižnici Požega darovali originalni ormar u kojemu je i bila smještena privatna knjižnica njihovog djeda Julija kao i pripadajuće knjige. Ormar s knjigama, koje su inventarizirane i katalogizirane, izložen je u prostoru Znanstvenog i studijskog odjela, ali knjige su dostupne i za posudbu u prostoru Odjela. Ova privatna knjižnica požešku je Knjižnicu obogatila u kontekstu kulturnog turizma, ali i stare i rijetke stručne literature.

4. Koje su posebne karakteristike i sadržaji u privatnoj knjižnici Julija Kempfa koji su privukli pozornost korisnika i istraživača? Pozornost privlači izgled odnosno ljepota antiknog ormara sa dobro očuvanim izdanjima starih knjiga. Istraživači uglavnom koriste stručnu literaturu iz područja povijesti i prirodnih znanosti.

5. Kako se digitalizacija i tehnološki napredak odražavaju na pristup i očuvanje legata?

Zasad je digitalizirano nekoliko uskrsnih i božićnih čestitki te 2 monografije koje je napisao Julije Kempf i 2 koje je uredio te 3 monografije autora Franje Cirakija. Digitalizirane su knjige koje korisnici najčešće koriste za potrebe istraživanja.

6. Koje su inicijative poduzete kako bi se osigurala dugotrajna vrijednost legata i privatnih knjižnica za buduće generacije?

Zasada je samo u planu eventualni nastavak digitalizacije i korištenje građe u prostoru knjižnice. Jedan dio građe smješten je u restauriranom ormaru, a ostatak ostavštine smješten je u (arhivskim) ormarima za pohranu.

7. Možete li nam predstaviti neka istaknuta imena ili primjere drugih legata koji su obogatili vašu knjižnicu?

Da, požešku knjižnicu posebno je obogatila ostavština Zlate Kolarić-Kišur.

8. Kako se planira suradnja s akademskim i kulturnim institucijama kako bi se bolje promovirali i istraživali legati i privatne knjižnice?

Povratak u Zlatnu dolinu projekt je požeške Knjižnice kojim se kroz prigodnu izložbu promovira ostavštine zavičajnice, a kroz natječaj za dječji igrokaz njeno stvaralaštvo. Suradnja s kulturnim ustanovama konkretno se ostvaruje kroz suradnju s požeškim kazalištem koje radi uprizorenje pobjedničkog igrokaza, a utjecaj na širu javnost postiže se tako da se na premijeru igrokaza pozove ciljana publika, ovdje konkretno učenici i učitelji koji dalje u svom nastavnom radu imaju mogućnost koristiti pobjednički igrokaz.

Kao voditeljica Znanstvenog i studijskog odjela, između ostaloga, bavim se i zavičajnim temama. Članica sam Komisije za zavičajne zbirke i u tom smislu redovito na našim skupštinama predstavljam aktivnosti vezane uz obradu, zaštitu i promociju zavičajne zbirke.

9. Koja je uloga knjižnice kao čuvara i promicatelja legata u očuvanju kulturne baštine zajednice?

Knjižnica je most između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti zavičaja.

10. Kako legati utječu na profiliranje identiteta vaše knjižnice i njezinu prepoznatljivost u širem okruženju?

Ostavština Zlate Kolarić-Kišur odnosno natječaj na nacionalnoj razini za dječji igrokaz nadahnut stvaralaštvom navedene zavičajnice, svakako doprinosi prepoznatljivosti Knjižnice u širem okruženju.

11. Koje su neke od izazova s kojima se suočavate u upravljanju i očuvanju legata?

Primjeren smještaj arhivskog dijela ostavština.

12. Kako se legati mogu iskoristiti kao sredstvo za obrazovanje i poticanje kreativnosti unutar lokalne zajednice?

Kroz aktivnost Nepoznato o poznatim zavičajnicima, učenicima osnovnih i srednjih škola kroz najstarije i raritetne primjerke knjiga iz ostavština, na jednostavan i zanimljiv način govorilo se o manje poznatim, a lako pamtljivim zanimljivostima iz života zavičajnika.

Stare fotografije zavičajnika koristile su se za izradu straničnika.

Ima dosta primjera..

13. Koje su mjere poduzete kako bi se osiguralo da legati budu dostupni svim korisnicima, bez obzira na fizičku lokaciju?

Kao što sam već navela, digitaliziran je dio Knjižnice Julija Kempfa, onaj koji se najčešće posuđuje.

14. Možete li nam pružiti primjer kako je neki legat potaknuo istraživanje ili kulturni događaj u vašoj knjižnici?

Povratak u Zlatnu dolinu.

15. Kako vidite budućnost legata u vašoj knjižnici i kakav utjecaj očekujete da će imati na društvo i kulturu?

Interpretacija legata kroz živote zavičajnika svakako zauzima važno mjesto u isticanju određenih posebnosti kulturnog identiteta i povijesti određene zajednice. U tom smislu, smatram da su legati neiscrpan izvor informacija koji će se u budućnosti još više potvrditi kao okosnica vlastitosti identiteta zavičaja.

Zaključak

Zaključno, istraživanje o ulozi legata i privatnih knjižnica, posebno kroz prizmu životnog djela Julija Kempfa, otkriva duboku povezanost između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti knjižničnih institucija. Legati su se kroz povijest pokazali kao ključni mostovi koji prenose intelektualno nasljeđe pojedinaca i obitelji te obogaćuju kulturnu baštinu širih zajednica. Privatna knjižnica Julija Kempfa svjedoči o bogatstvu njegovih interesa i dubokom angažmanu u kulturnim i intelektualnim sferama. Njegova strast prema književnosti, raznovrsni sadržaji knjižnice i njezina uloga kao središta kulturnih susreta jasno ilustriraju kako legati oblikuju sadašnjost knjižničnih prostora, obogativši ih znanjem, inspiracijom i kulturnim raznolikostima. Istovremeno, budućnost legata obećava daljnju evoluciju. U eri tehnološkog napretka, digitalizacija i veća dostupnost omogućit će legatima da dosegnu šire publike i generacije. Njihova vrijednost kao izvora znanja i inspiracije ostaje neosporna te će i dalje obogatiti knjižnične resurse, poticati istraživanje i oblikovati identitet kulturnih institucija. U konačnici, legati nisu samo uspomene na prošlost; oni su žive veze koje nas povezuju s poviješću, prenoseći ideje i vizije koje su obogatile i oblikovale društvo. Kroz trajnu suradnju između prošlih, sadašnjih i budućih generacija, legati će nastaviti služiti kao mostovi koji nas inspiriraju, povezuju i osnažuju unutar knjižničnog i kulturnog konteksta.

Popis literature

- Balog, Antal. Poslovanje knjižnica u zadaći prikupljanja sredstava. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4(2010), str. 48. (2023-16-08)
- Kempf, Julije. Daljnja obrazovanost pučkih učitelja. // Napredak: časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 32, 31(1891), str. 485 (2023-22-07)
- Kempf, Julije. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31182> (2023-23-07)
- Kempf, Julije. Moja požeška sjećanja. Požega: Matica hrvatska, Ogranak Požega, 1996. Str. 62. (2023-27-07)
- Kempf, Julije. Moja požeška sjećanja. Požega: Matica hrvatska, Ogranak Požega, 1996. Str. 82. (2023-27-07)
- Klarić, D. (2017). 'Učitelj i putovanje: odgojno-obrazovni kontekst putopisnih djela Julija Kempfa', Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, (6.), str. 139-149. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/284739> (2023-27-07)
- Kučan, Dijana. Knjižnica Julija Kempfa kao dio zavičajne zbirke Posseganna Gradske knjižnice i čitaonice Požega. // Knjižničarstvo 11-12, 1-2(2007-2008), str. 147 (2023-28-07)
- Špoljarić Kizivat1, M., i Hasenay, D. (2022). 'Osnovne teorijsko-metodološke pretpostavke očuvanja legata u knjižnicama', Libellarium, 13(2), str. 29-52. <https://doi.org/10.15291/libellarium.3640> URL: <https://hrcak.srce.hr/file/433145> (2023-29-07)
- Koja doobra knjiga: izložba o 170. godina Gradske knjižnice i čitaonice Požega: / [tekst kataloga izložbe Dijana Klarić]; [autori izložbe Dijana Klarić i Ljiljana Marić]. Požega: Gradski muzej, 2015. Str. 4.-5. (2023-29-07)
- Vuković, Marinko. Pogled na međuodnos baštine, kulture i identiteta. // Arhivski vjesnik 54(2011), str. 110. (2023-16-08)

Prilozi

Pitanja za intervju.

1. Kako biste opisali ulogu legata i privatnih knjižnica u obogaćivanju kulturne baštine i identiteta knjižnica?
2. Možete li nam reći nešto više o povijesti osnivanja privatnih knjižnica u našem regiji?
3. Kako je privatna knjižnica Julija Kempfa obogatila vašu knjižničnu instituciju?
4. Koje su posebne karakteristike i sadržaji u privatnoj knjižnici Julija Kempfa koji su privukli pozornost korisnika i istraživača?
5. Kako se digitalizacija i tehnološki napredak odražavaju na pristup i očuvanje legata?
6. Koje su inicijative poduzete kako bi se osigurala dugotrajna vrijednost legata i privatnih knjižnica za buduće generacije?
7. Možete li nam predstaviti neka istaknuta imena ili primjere drugih legata koji su obogatili vašu knjižnicu?
8. Kako se planira suradnja s akademskim i kulturnim institucijama kako bi se bolje promovirali i istraživali legati i privatne knjižnice?
9. Koja je uloga knjižnice kao čuvara i promicatelja legata u očuvanju kulturne baštine zajednice?
10. Kako legati utječu na profiliranje identiteta vaše knjižnice i njezinu prepoznatljivost u širem okruženju?
11. Koje su neke od izazova s kojima se suočavate u upravljanju i očuvanju legata?
12. Kako se legati mogu iskoristiti kao sredstvo za obrazovanje i poticanje kreativnosti unutar lokalne zajednice?
13. Koje su mjere poduzete kako bi se osiguralo da legati budu dostupni svim korisnicima, bez obzira na fizičku lokaciju?
14. Možete li nam pružiti primjer kako je neki legat potaknuo istraživanje ili kulturni događaj u vašoj knjižnici?
15. Kako vidite budućnost legata u vašoj knjižnici i kakav utjecaj očekujete da će imati na društvo i kulturu?